

Wyrok z dnia 23 września 1998 r.

II UKN 229/98

1. Przepis art. 22 § 1¹ KP nie stwarza prawnego domniemania zawarcia umowy o pracę.

2. O rodzaju zawartej umowy rozstrzyga zgodna wola stron. Organ rentowy może kwestionować rodzaj łączącej strony umowy albo jako zawartej dla pozorów (art. 83 KC w związku z art. 300 KP) albo jako mającej na celu obejście ustawy (art. 58 § 1 KC w związku z art. 300 KP).

3. Pełnienie dyżurów lekarskich w komórce organizacyjnej zakładów służby zdrowia, do której zadań należy zapewnienie pacjentom opieki całodobowej przez lekarzy zatrudnionych poza tym zakładem, może mieć podstawę w umowie o świadczenie usług (art. 750 KC).

Przewodniczący SSN: Andrzej Kijowski, Sędziowie SN: Barbara Wagner (sprawozdawca), Roman Kuczyński.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 23 września 1998 r. sprawy z wniosku Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego w P. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w P. o składki na ubezpieczenie społeczne, na skutek kasacji organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie z dnia 9 grudnia 1997 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w P. decyzją z dnia 27 marca 1997 r. zobowiązał Wojewódzki Szpital Zespolony w P. do zapłaty kwot - 28.225,24 zł tytułem zaległych składek na ubezpieczenie społeczne za wynagrodzenia wypłacone lekarzom pełniącym dyżury lekarskie w okresie od stycznia 1994 r. do grudnia 1996 r. oraz 18.501, 10 zł tytułem odsetek. Organ rentowy ustalił, że podstawę zatrudnie-

nia lekarzy w celu pełnienia dyżurów lekarskich stanowiły umowy o pracę, a nie, jakby to wynikało z ich nazwy, umowy zlecenia.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie wyrokiem z dnia 4 września 1997 r. [...] zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że ustalił, iż Wojewódzki Szpital Zespolony w P. nie miał obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne za okres od maja 1994 r. do grudnia 1996 r. z tytułu zatrudnienia lekarzy na dyżurach w oparciu o umowy zlecenia oraz zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w P. na rzecz odwołującego się kwotę 150 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych zaskarżył ten wyrok apelacją i podnosząc zarzuty naruszenia prawa materialnego oraz sprzeczności istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału wniósł o jego zmianę przez oddalenie odwołania oraz o zasądzenie od przeciwnika procesowego kosztów postępowania. Zdaniem organu rentowego lekarze wykonywali pracę w warunkach określonych w art. 22 § 1 KP, a zatem ich zatrudnienie było zatrudnieniem w ramach stosunku pracy, pomimo nadania umowom innej nazwy.

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie podzielił bez zastrzeżeń ocenę prawną niewadliwie ustalonego przez Sąd pierwszej instancji stanu faktycznego i wyrokiem z dnia 9 grudnia 1997 r. [...], oddalił apelację.

Organ rentowy zaskarżył powyższy wyrok kasacją i wskazując jako jej podstawę naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię, w szczególności art. 22 KP, art. 734 KPC oraz art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r. o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia (jednolity tekst: Dz.U. z 1995 r. Nr 65, poz. 333 ze zm.), wniósł o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania lub o zmianę przez ustalenie, że „Wojewódzki Szpital Zespolony łączył z lekarzami pełniącymi dyżury lekarskie umowy o pracę od których przysługują składki na ubezpieczenie społeczne i Fundusz Pracy” oraz o „zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych”. Skarżący wywodził, że „zarówno treść zawartych umów jak i sposób wykonywania zobowiązań wynikających z tych umów nie odpowiada istocie umowy - zlecenie”. Lekarze pełniący dyżury „byli zobowiązani do przebywania na oddziale w określonych godzinach, byli zobowiązani do przestrzegania ustaleń ordynatora oddziału tak w zakresie grafiku dyżurów (dni i godziny pracy) jak też i w zakresie sposobu leczenia jeżeli leczenie było rozpoczęte, byli

uprawnieni do otrzymania wynagrodzenia za pełniony dyżur w tej samej wysokości, do używania tych samych gabinetów, sprzętu i środków medycznych, a także do spożywania posiłków w czasie dyżurów”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wojewódzki Szpital Zespolony w P. zawarł z lekarzami zatrudnionymi w ramach stosunku pracy u innych pracodawców umowy nazwane umowami zlecenia, które ze względu na przedmiot zobowiązania nie były umowami zlecenia w rozumieniu art. 734 KC, lecz umowami o świadczenie usług, do których z mocy art. 750 KC stosuje się odpowiednio przepisy o zleceniu. Kwalifikacja umowy o świadczenie usług jako umowy o pracę lub umowy cywilno - prawnej budzi w praktyce istotne trudności. Przepisy ustawodawstwa pracy nie wskazują bowiem elementów przedmiotowo istotnych umowy o pracę (art. 29 KP), a legalna definicja stosunku pracy zawiera jedynie podstawowe jego cechy pojęciowe (art. 22 KP). W takiej sytuacji kwalifikacji prawnej umowy o świadczenie usług można dokonywać tylko metodą typologiczną, tj. poprzez rozpoznanie i wskazanie jej cech przeważających (dominujących). Tak od dziesięcioleci czyni się w nauce i orzecznictwie.

W razie ustalenia, iż zawarta przez strony umowa wykazuje cechy wspólne dla umowy o pracę i umowy prawa cywilnego z jednakowym ich nasileniem, rozstrzygająca o jej typie powinna być in concreto wola stron. Art. 22 § 1¹ KP nie stwarza prawnego domniemania zawarcia umowy o pracę. Nie wyłącza też ustalenia rodzaju zawartej umowy poprzez wykładnię oświadczeń woli wedle kryteriów podanych w art. 65 KC, stosowanym tu poprzez art. 300 KP. O rodzaju zawartej umowy decyduje więc nie tylko i nie tyle jej nazwa, ile cel i zgodny zamiar stron. Wykładając oświadczenia woli nie można jednak nazwie czynności prawnej odmówić jakiegokolwiek znaczenia. Zwłaszcza wówczas, gdy strony mają świadomość co do rodzaju zawieranej umowy, potwierdzoną jej postanowieniami. Art. 353¹ KC, skorygowany zasadą uprzywilejowania pracownika, odnosi się także do umowy o pracę. O wyborze podstawy zatrudnienia decyduje więc przede wszystkim zgodna, autonomiczna wola stron.

W rozpoznawanej sprawie Sądy obu instancji ustaliły, że Wojewódzki Szpital Zespolony w P. zawierał z lekarzami pełniącymi tam dyżury lekarskie, poza obowiązkiem wynikającym z §§ 10 - 14 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia

1974 r. w sprawie niektórych obowiązków i uprawnień pracowników zatrudnionych w zakładach służby zdrowia (Dz.U. Nr 51, poz. 326 ze zm.), umowy zlecenia. Strony nie kwestionują tego typu podstawy świadczenia pracy strony nie. Ich zgodnej woli w tej sytuacji można by przeciwstawić tylko zarzut zawarcia umowy zlecenia w celu obejścia prawa (art. 58 § 1 KC w związku z art. 300 KP). To wymagałoby jednak wykazania przez organ rentowy zamiaru kontrahentów obejścia prawa i wskazania które przepisy prawa zamierzali obejść. Zarzutu takiego Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie podnosi.

Ponadto zgodnie z art. 393¹¹ KPC Sąd Najwyższy rozpoznając sprawę jest związany granicami kasacji. Skarżący nie wskazuje jako podstawy kasacyjnej naruszenia przepisów postępowania. W takiej sytuacji ustalenia stanowiące faktyczną podstawę rozstrzygnięcia zawartego w zaskarżonym wyroku nie podlegają kontroli kasacyjnej i należy je uznać za niewadliwe. Skoro lekarze zatrudniani przez Wojewódzki Szpital Zespolony świadczyli usługi polegające na pełnieniu dyżurów na podstawie umów cywilno - prawnych Sąd drugiej instancji prawidłowo zastosował jako podstawę prawną rozstrzygnięcia przepisy ustawy z dnia 19 grudnia 1975 r. o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej i umowy zlecenia (jednolity tekst: Dz.U. z 1995 r., Nr 65, poz. 333 ze zm.), zwłaszcza zaś jej art. 1 ust. 2.

Podstawa kasacji nie jest usprawiedliwiona. Dlatego też Sąd Najwyższy [...], orzekł jak w sentencji.

=====